День пам’яті жертв Голодомору

9 грудня – Міжнародний день пам’яті жертв злочину геноциду. Цього дня в 1948 році Генеральна асамблея Організації Об’єднаних Націй ухвалила Конвенцію про запобігання злочину геноциду й покарання за нього. Ухвалення документа стало, зокрема, наслідком Другої світової війни й тих масових злочинів, які були скоєні під час неї.

Попри ухвалення Конвенції та встановлення пам’ятної дати, яка акцентує не тільки на вшануванні пам’яті жертв геноцидів, а й на запобіганні цьому злочину, геноциди продовжують ставатися. Українці, на жаль, засвідчують це власним досвідом.

Щодо самого тексту Конвенції не вщухають дискусії. Зокрема, щодо вичерпності визначення геноциду (детальніше про те, як Конвенція ООН визначає геноцид, ми розповідали тут: https://bit.ly/3PdoTq5). Адже наявне формулювання виключає політичні та соціальні групи із категорій жертв, що суперечить баченню автора терміну «геноцид» юриста Рафаеля Лемкіна.

Інша частина дискусії стосується того, чи підпадає під злочин геноциду знищення ідентичності, якщо при цьому всіх представників спільноти фізично не знищують.

І найважливіше – міжнародна спільнота розробила механізм переслідування винних у геноциді, проте, як показало повномасштабне вторгнення Росії в Україну, так і не змогла створити дієвого механізму запобігання цьому злочину.

Понад те – не всі винні у злочинах геноциду були покарані та засуджені світовою спільнотою. Яскравий приклад – геноцид українців у 1932–1933 роках, вчинений радянським режимом за допомогою штучного масового голоду. Немає жодної резолюції Генасамблеї ООН, яка чітко й аргументовано засудила б радянський тоталітарний режим на рівні з нацизмом. Безкарність є основою для повторення злочинів. Гіркий приклад цього українці продовжують відчувати на собі.

Для нашої національної пам’яті вшанування жертв геноцидів та справедливе покарання за цей злочин має особливе значення. У XX столітті на території України тоталітарні режими – комуністичний і нацистський – вчинили кілька злочинів геноциду: Голодомор-геноцид українців 1932–1933 років; Голокост євреїв та геноцид ромів під час німецької окупації; геноцид кримськотатарського народу радянською владою в 1944-му. Через 74 роки після ухвалення Конвенції про запобігання злочину геноциду та покарання за нього війна Росії проти України супроводжується геноцидними практиками щодо українців. У нинішній війні Росія переслідує ту саму мету, що й під час Голодомору 1932–1933 років – знищення української ідентичності та української нації. І тоді, і нині Росія намагається зламати волю українців до спротиву, кидає проти нас весь свій терористичний арсенал. Сталін у XX столітті та Путін у XXI зробили вибір на користь геноцидів, бо інші методи упокорення українського народу не спрацювали.

14 квітня, після деокупації Бучі та Ірпеня – перших звільнених міст, в яких були виявлені масові акти вбивства та насильства щодо цивільного населення з боку російських окупантів, Верховна Рада ухвалила постанову «Про вчинення Російською Федерацією геноциду в Україні». Геноцидну природу дій Росії в Україні визнали парламенти Естонії, Канади, Латвії, Литви, Польщі, сенати Ірландії та Чехії. 7 грудня Комітет Сенату США з міжнародних відносин ухвалив резолюцію, якою визнав дії Росії під час війни в Україні геноцидом.

Проте цього разу міжнародна спільнота не повинна зупинитися на одиничному визнанні та півмірах у засудженні й покаранні винних. Інакше слова про запобігання злочину геноциду в назві Конвенції та сьогоднішньої пам’ятної дати залишатимуться далекими від дійсності.